

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Karksi maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva Karksi ürgoru maastikukaitseala (edaspidi *kaitseala*) kaitsekorda, laiendatakse kaitstavat ala ja kehtestatakse uus kaitse-eeskiri.

Kaitseala asub Viljandi maakonnas Karksi vallas Karksi, Kõvaküla, Ainja, Polli ja Univere külas ning Karksi-Nuia linnas. Kaitseala pindala on 210 ha.

Kaitseala territoorium on olnud kaitse all alates 1960. aastast, kui Abja rajooni TSN Täitevkomitee 13. jaanuari otsusega nr 2 „Looduskaitsealase töö olukorrast rajoonis ja looduskaitse rakendamisest kohalikku tähtsust omavatel objektidel” võeti kaitse alla Karksi ürgorg. Karksi maastikukaitseala kaitsekorda on uuendatud Viljandi rajooni TSN Täitevkomitee 17. jaanuari 1964. aasta otsusega nr 1 „Looduse kaitsest Viljandi rajoonis” (tühistatud) ja Viljandi Maakonnaavalitsuse 21. augusti 1990. aasta määrusega nr 296 „Loodushoiust Viljandi maakonnas” (tühistatud).

Kaitseala praegustes piirides on moodustatud Viljandi Maakonnaavalitsuse 9. novembri 1992. a määrusega nr 413 „Looduskaitse korraldus Viljandi maakonnas”.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord ja laiendatakse kaitstavat ala.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva maastikukaitseala – Karksi ürgoru maastikukaitseala – kaitsekorda ja laiendatakse kaitstavat ala. Kaitstavat ala laiendatakse ja kaitsekorda muudetakse tulenevalt vajadusest tagada Eestis haruldaste liikide kollase kiviriku ja eesti soojumika kasvukohtade, allikasoo elupaiga ning Viljandi maakonna 2004. aasta teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” määratud Karksi ürgoru kui maakondliku (võimaliku riikliku) tähtsusega maastiku kaitse.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni kaitse planeerimise spetsialist Meelis Suurkask (tel 516 4997, e-post meelis.suurkask@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371, e-post taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja Kristina Parnaul-Ollik (tel 5215500, e-post kristina.parnaul@mail.ee). Eksperdi hinnangu on andnud Kaidi Kübar, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse eesmärk on kaitsta Halliste ehk Karksi ürgoru maastikku, allikaid ja allikasoid. Allikasood on II kaitsekategooria taimeliigi kollase kiviriku (*Saxifraga hirculus*) ja III kaitsekategooria taimeliigi eesti soojumika (*Saussurea alpina* subsp. *esthonica*) kasvukohad.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus.

Ohustatus

Allikad ja allikasood on elupaigatüüp, mis paikneb seal, kus põhjavesi voolab või igriseb maapinnale: nõlvade ja veerude jalamil või veekogude kaldaaladel. Rikkumata allikasoid on Eestis järele jäänud üsna vähe, hinnanguliselt kogupindalaga 752 ha. Allikasoid leidub eelkõige Pandivere ja Sakala kõrgustiku äärealadel ning Saaremaal. L. Laasimeri raamatu „Eesti NSV taimkate” andmetel oli allikasood pindala 1950. aastatel 1500 ha. Seega on viimase 60 aasta jooksul enam kui kolmandik allikasoodest hävinud või teisenenud inimõju või kiire suktessiooniprotsessi tulemusena. Pindalaliselt on kaitse all 447 ha allikasoid ehk 60% nende kogupindalast. Karksi ürgoru allikasoo on väga kõrge väärtusega ja heas seisundis.

Kaitseala allikasoo elupaik on ohustatud taimeliigi kollase kiviriku (*Saxifraga hirculus*) ja ohulähedase taimeliigi eesti soojumika (*Saussurea alpina* subsp. *esthonica*) kasvuala. Lisaks nimetatud liikidele kasvab allikasoods nelja liiki käpalisi.

Kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*) on kaitseala allikasoods kasvav II kaitsekategooria taimeliik. Liigile sobivad elupaigad on madalsood, sh põhjaveetoitelised allikasood ja soostuvad niidud. Liigi kasvukohti ohustab niidu ja soolade võsastumine, soolade kuivendamine. Keskkonnaregistri andmetel on Eestis registreeritud 45 kollase kiviriku kasvukohta, mis jäävad valdavalt Põlva ja Valga maakonda. Viljandi maakonnas on üks kasvukoht (Karksi ürgorg).

Eesti soojumikas (*Saussurea alpina* subsp. *esthonica*) on kaitseala allikasoods kasvav III kaitsekategooria taimeliik. Sobivad elupaigad on madalsood, sh põhjaveetoitelised allikasood ja soostuvad niidud. Liigi kasvukohti ohustab niidu ja soolade võsastumine ja soolade kuivendamine. Keskkonnaregistri andmetel on Eestis registreeritud 267 liigi kasvukohta, mis jäävad valdavalt Lääne- ja Loode-Eestisse.

Ajaloolis-kultuuriline ja esteetiline väärtus

Karksi maastikukaitseala hõlmab Karksi ürgorgu, mis on üks kaunimaid ja tuntumaid paiku Viljandimaal. Alale jääb muistenditest tuntud Karksi Põrguhaud ja Karksi Põrguallikad. Karksi ürgoru nõlvadelt avanevad kaunid vaated üle Linnaveski paisjärve Karksi linnusemäele ehk kantsimäele ja 18. sajandi teisel poolel ordulossi varemetesse ehitatud barokkstiilis Peetri kirikule.

Kaitseala keskmeks olev Karksi ürgorg on Karksi-Nuia linna piires järsuveeruline ja sügav (kuni 32 m) ning pakub kauneid vaateid nii mõlemalt oru pervaalt vaadates kui ka orgu läbides. Ürgoru laius on 400–800 meetrit, selle nõlvad on allikalised ja 30–35-kraadise kaldega. Oru põhjas on kaks paisjärve: Linnaveski järv ja Karksi paisjärv. Linnaveski järv on kaitse all alates 1960. aastast. Karksi paisjärve äärde on rajatud puhke- ja supuskohad.

2.2. Loodusobjekti kaitse jätkamise otstarbekus

Kaitseala eesmärk on tagada väärtusliku maastiku ja elupaikade kaitse. Kaitseala tuumiku moodustab Karksi ürgorg. Kaitseala piir kulgeb mööda ürgoru nõlva. Viljandi maakonna 2004. aasta teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” alusel on Karksi ürgorg maakondliku (võimaliku riikliku) tähtsusega maastik. See on Viljandimaa suurima kohaliku väärtusega ala, mis on juba pikka aega olnud üks populaarsemaid rekreatsioonialasid Viljandimaa lõunaosas. Karksi ürgoru loodusmaastikul on sümboolne tähendus.

Kõvaküla sihtkaitsevööndis paiknev sookooslus moodustab kaitseala territooriumist 6,8% ja on looduskaitse seisukohalt väga kõrge väärtusega. Koosluse pindala on 14,4 ha. Tegemist on allikasooaga, mis on heas, osaliselt rahuldavas seisundis. Sooala paikneb orus Halliste jõe kummalgi kaldal 30–50 meetri laiuselt. Koosluses kasvavad elupaigatüübile iseloomulike liikidena ääristarn, harilik võipätakas, soo-piimputk, pääsusilm, peetrileht, soo-kuuskjalg ja laialehine villpea. Kaitsealustest liikidest kasvavad soos III kaitsekategooriasse kuuluvad liigid kahkjaspunane sõrmkäpp väga varieeruvate vormidena, kuradi-sõrmkäpp ja soo-neiuvaip. Tegemist on eesti soojumika ja kollase kiviriku elupaigaga.

Looduskaitse arengukava järgi on looduslike elupaikade (allikasoo- ja metsakoosluste) soodsa seisundi tagamiseks vajalik neil aladel välistada majandustegevus. Allikasoo koosluse soodsa seisundi tagamiseks on vajalik säilitada sookoosluse veerežiim ja taastada rikutud looduslik veerežiim.

Kõiki kaitsealal kasvavaid III kategooria kaitsealuseid taimeliike ei ole kaitse-eesmärgina nimetatud, kuna katusliikide ja elupaikade kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eesmärgiks toodud kollane kivirik ja eesti soojumikas on kaitsealal olulised ja nende elupaikade kaitseks on moodustatud Kõvaküla sihtkaitsevöönd. Ühtlasi on tegemist loodusdirektiivi II lisa liikidega. Kollase kiviriku arvukus allikasooos on viimastel aastatel vähenenud. Taime oli suhteliselt arvukalt 1997. ja 2000. aastal tehtud soode inventeerimise ajal. 2012. aastal oli taimede arvukus langenud. Selle peamine põhjus on allikasoo võsastumine ja kollase kiviriku kasvutingimuste halvenemine. Kollase kiviriku seisundi paranemiseks on vajalik ala kaitse alla võtta ja hooldada kasvukohta. III kategooria kaitsealustest liikidest, mida ei ole seatud kaitseala kaitse-eesmärgiks, kasvavad kaitsealal harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), kuradi sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*) ja kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*).

Teadaolevatest II kategooria kaitsealustest liikidest on kaitsealal registreeritud kolm nahkhiireliiki: veelendlane (*Myotis daubentonii*), pargi-nahkhiir (*Pipistrellus nathusii*) ja põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*). Eestis on nahkhiirte asurkondi mõjutavad peamised ohud vanade majade kadumine, hoonete renoveerimisel seinapragude kinni toppimine, mürgiste ainete kasutamine hoonete remondil, maa-aluste talvituspaikade hävimine või kahjustamine, õõnsate puude maha raiumine, toitumispaikadeks olevate veekogude reostamine, häirimine jms. Karksi maastikukaitsealale ei jää vanu talukohti ega hooneid, küll on neid kaitseala vahetus läheduses. Karksi maastikukaitseala avatud veealad on nahkhiirte toitumisalad ja elupaikadeks sobivad orunõlvadel kasvavad vanad õõnsustega puud. Nahkhiireliikide soodsa seisundi tagamiseks vajalike avatud veealade ja vanade puude kaitse on tagatud maastiku ja koosluste kaitse kaudu, mistõttu pole vaja nahkhiireliike kaitse-eesmärgiks seada.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna kaitseala peamine kaitse-eesmärk on Karksi ürgoru maastiku, maastikku ilmestavate looduslike elupaikade ja taimeliikide kasvukohtade kaitse, siis on kaitseala tüübiks valitud maastikukaitseala. Maastikukaitseala on kaitseala maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks,

uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks.

Hoiuala on mõeldud looduslike koosluste ja liikide, mitte maastiku kaitseks, mistõttu ei ole hoiuala sobiv. Hoiuala kaitsekord ei võimalda vajalike piirangute rakendamist (nt ehitamine, metsade majandamine).

Püsielupaik on mõeldud konkreetse liigi pesitsusterritooriumi kaitseks ega sobi maastiku kaitseks.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piir

Kaitseala välis- ja vööndite piiri määramisel lähtuti sellest, et kaitsealasse oleksid hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja neile vajalik puhverala ning ala piir oleks üheselt arusaadav ja looduses tuvastatav. Kaitseala ulatuse määrab ära Karksi ürgoru kulgemine ning kaitseala tuumiku moodustavad Karksi ürgorg koos oru põhjas voolava Halliste jõe ja jõe rajatud paisjärvedega. Kaitseala piiridesse jääb orundi põhjas asuv Kõvaküla allikasoo. Piir kulgeb mööda ürgoru nõlva ülemist serva, valdavalt mööda kinnistupiire, osaliselt mööda kõlvikupiire ja kohati mööda mõttelisi sirgeid. Kaitseala välispiir kulgeb mööda mõttelisi sirgeid kinnistutel 60001:001:0251, 60001:001:0312, 28701:002:0271, 28701:002:0059 ja 28701:002:0055, kus looduses selgesti eristatav piirilõik puudub. Kaitseala piiritlemisel on püütud selles lõigus vältida hoovialade arvamist kaitseala koosseisu, samas aga hõlmata kaitsealaga Karksi järve kaldapiirkond, kus maastikuvaadete säilimise huvides tuleb vältida ehitustegevust. Kinnistutel 60002:001:1051 ja 60001:001:0097 kulgeb piir mööda Halliste jõe paremat kallast. Kinnistu 60001:001:0046 jääb kaitsealast välja. Eelnimetatud kinnistu juures kulgeb kaitseala piir mööda nimetatud kinnistu piiri. Põhjaosas, Polli asula läheduses jäeti kaitsealast välja (kinnistud 60001:001:0095 ja 60001:001:0046) Polli asula reovete puhastusseadmete alune maa (pumpila ja biotiigid), kuna looduskaitseväärus neil puudub ja maastikukaitse seisukohast kaitse ala võtmine pole vajalik. Samuti kasutati välispiirina põhjaosas tee serva katastripiiride või mõtteliste sirgete asemel, sest antud juhul oli tee oluliselt selgem piir kui mõtteline sirge läbi metsa. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid seisuga jaanuar 2014.

Ala tervikliku ja parema kaitse tagamiseks muudetakse kaitseala piire, mille tulemusena arvatakse olemasoleva kaitseala territooriumist välja 35,0 ha ja liidetakse kaitsealaga 90,5 ha. Kaitsealaga liidetavast alast on munitsipaalmaad 2,9 ha, avalik-õiguslikku maad 33,4 ha, riigimaad 0,7 ha, eramaad 48,8 ha ja jätkuvalt riigi omandis olevat maad 4,7 ha. Kaitsealaga liidetavast alast 50,5 ha jääb sihtkaitsevööndisse ja 40 ha jääb piiranguvööndisse. Liidetava ala sihtkaitsevööndi pindalast 45,8 ha on eramaa ja 4,7 ha on jätkuvalt riigi omandis olev maa. Kaitsealast välja arvatav ala asus piiranguvööndis ning jagunes maaomandi järgi: eramaa 23,4 ha, munitsipaalmaa 8,1 ha, avalik-õiguslik maa 2,3 ha ja riigimaa 1,2 ha.

Eksperdi ettepanekul liidetakse kaitsealaga Kõvaküla allikasoo koos seda ümbritsevate metsadega allikalistel orunõlvadel. Liidetaval alal on väga kõrge looduskaitseväärus, mille säilimine võib ala kaitse alla võtmiseta ning planeeritava kaitsekorra kehtestamiseta olla ohus, kuna allikasoo soodsa seisundi tagamiseks on vajalik välistada neil aladel majandustegevus ning säilitada veerežiim. Kõvaküla allikasoo on Karksi-Halliste ürgoru looduslikuna säilinud osa. 2005. aastal tehtud Natura 2000 liikide ja elupaikade inventuuri tulemusena on Kõvaküla allikasoo tunnistatud kaitset väärivaks alaks. Kõvaküla allikasoo vastab Euroopa Liidu poolt kinnitatud kaitset vajavale elupaigatüübile mineraaliderikkad allikad ja allikasood (7160). Ala on II kategooria kaitsealuse liigi kollase kiviriku ja III kategooria kaitsealuste liikide eesti soojumika, hariliku käoraamatu, soo-neiuvaiba, kuradi sõrmkäpa ja kahkjaspunase sõrmkäpa kasvukohaks. Allikasoo elupaiga ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitse tagamiseks

kehtestatakse nimetatud alal sihtkaitsevööndi kaitseriim. Kõvaküla sihtkaitsevööndi pindala on 53,2 ha, mis moodustab 25,3% kaitseala pindalast.

Kaitseala põhjaosas liidetakse kaitsealaga Karksi järvest põhja poole jääva ürgoru seni veel kaitse all mitte olnud esinduslikum osa, et tagada sellega Karksi ürgoru maastiku terviklik kaitse. Alal on nii kõrge kultuurilis-ajalooline, esteetiline, looduslik kui identiteediväärtus. Lisaks on tegemist väärtusliku puhkemaastikuga. Kõnealune ala jääb Karksi piiranguvööndisse. Eelnõukohase kaitsekorra kehtestamisega tagatakse alal olevate väärtuste säilimine, mis võiksid vastasel juhul olla ohustatud ehitustegevusest, metsamajandamisest ning avatud alade puhul ka vaadete kinnikasvamisest võsastumise läbi.

Eksperdi ettepanekul jäetakse kaitsealast välja Karksi lossihoov, millel ei ole iseseisvat maastikukaitselist väärtust. Lossihoovis korraldatakse rahvarohkeid üritusi, mis kaitseala maastikku ei kahjusta. Seetõttu pole vaja neid allutada kaitsealaga kaasnevatele piirangutele.

Eksperdi ettepanekul jäetakse kaitsealast välja kaitseala äärealal olev Karksi-Nuia linna laululava ja selle ümbrus. Alal iseseisvat looduskaitselist väärtust ei ole, ala väljajätmine Karksi maastikukaitseala väärtust ei vähenda.

Kaitseala lõunaossa jääb Kõvaküla sihtkaitsevöönd. Kõvaküla sihtkaitsevööndi piir kulgeb valdavalt mööda Karksi maastikukaitseala välispiiri. Sihtkaitsevööndi loodeosas kulgeb vööndi piir edela-kirdesuunaliselt üle Halliste ürgoru mööda elektriliini sihi paremat serva (elektriliinid jäävad sihtkaitsevööndist välja).

Karksi piiranguvööndisse jäävad alad, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Piiranguvöönd moodustab ühe kompaktse ala. Karksi piiranguvööndi pindala on 156,8 ha, mis on 74,7% kogu kaitseala territooriumist. Piiranguvöönd on piiritletud looduskaitseala välispiiri ja Kõvaküla sihtkaitsevööndi piiriga. Piiranguvööndi režiim võimaldab kaitsealal mõelduka intensiivsusega majandustegevust, mis on avatud maastiku säilimiseks ja rekreatsiioniliseks tegevuseks vajalik. Arvestades vööndis esinevate metsakoosluste madalat esinduslikkust, on mõistlik lubada metsade osalist majandamist. Kuna orulammi nõlvadel kasvavad metsad kaitsevad oru põhjas asuvaid veekogusid ja sealseid madalsookooslusi intensiivse põllumajandusega aladelt tuleneva reostuse eest ning kaitsevad orunõlvaseid erosiooni eest, on vajalik metsamaal piisava (elujõulise) puittaimestiku säilitamine.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi ja eksperdiarvamust (Kaidi Kübar) kaitse-eeskirja, tsoneeringu ning kaitsekorra kohta. Kaitse-eeskirjaga kehtestatakse piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal esinevate liikide ja elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalsed saavutatavale efektile. Leebem kaitseriim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise.

Kaitseala maa-ala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele üheks sihtkaitsevööndiks ja üheks piiranguvööndiks. Sihtkaitsevööndi väärtuste kaitseks ja säilimise tagamiseks on vajalikud rangemad piirangud.

Kaitseala seniste piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse käesoleva määrusega kehtetuks Viljandi Maakonnavalitsuse 9. novembri 1992. a määruse nr 413 „Looduskaitse korraldus Viljandi maakonnas” lisa 4 „Riikliku looduskaitse all olevate objektide nimekiri” punkt 21 „Karksi ürgoru maastikukaitseala”.

Käesolev kaitse-eeskirja eelnõu ei reguleeri pilliroo ega adru varumist, kuna kaitsealal ei esine adru ega ole märkimisväärseid pilliroo kasvukohti.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal. Maastikukaitseala kaitse-eesmärkidest lähtudes ei ole vajadust piirata inimeste liikumist kaitsealal. Kaitsealal puuduvad liigid, kelle soodsa seisundi tagamiseks on vaja inimeste liikumist piirata.

Kaitseala veekogudel on lubatud püüda kala. Karksi maastikukaitseala veekogud on Halliste jõele paisutatud paisjärved, kus puudub vajadus piirata kalapüüki.

Kaitsealal võib pidada jahti. Kaitsealal ei ole liike, kelle soodsa seisundi tagamiseks oleks vaja keelata jahipidamist.

Telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal on lubatud ainult kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Karksi maastikukaitsealal on kaks puhkekohta, millest üks asub järve lõunakaldal ja teine järve loodekaldal. Õuemaal on lubatud telkida ja lõket teha omaniku loal. Lõkke tegemise ja telkimise piirang on tingitud kaitseala maastikuvaadete ja metsaelupaikade kaitsest. Tule kontrollimatu tegemine on seotud suure tuleriskiga ja koristamata lõkkeasemed risustavad maastikku.

Kaitsealal ettevalmistatud kohas rahvaürituse korraldamiseks piiranguid ei ole. Kaitsealal on rahvaürituste korraldamiseks ette valmistatud Karksi paisjärve rannapiirkond. Ettevalmistatud kohas seab üritusel osalejate arvule piirid ainult koha mahutavus. Kaitse-eeskirjaga reguleeritakse ainult ettevalmistamata kohas rahvaürituse korraldamist. Kaitsealal on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Õuemaal on lubatud rahvaürituse korraldamine omaniku loal. Hinnanguliselt on 50 inimese suurune grupp optimaalne, mille tegutsemisel ei kahjustata kaitseala elupaiku ja maastiku üldilmet. Inimeste kaitsealal viibimisele on seatud piiranguid vaid lähtuvalt suuremate inimgruppide ja ürituste võimalikust kahjulikust mõjust looduslikele kooslustele. Piirang võimaldab vältida rahvaüritust selleks ettevalmistamata kohas. Üldjuhul lubab kaitseala valitseja korraldada rahvaürituse selleks ettevalmistamata kohas, kui üritus ei kahjusta kaitseväärtusi ja ürituse korraldaja tagab ala heakorra (sisuliselt valmistab ala ette rahvaürituse korraldamiseks). Seega on kavandatud piisav paindlikkus ürituste võimaldamiseks eeldusel, et need ei ohusta loodusväärtusi.

Kaitseala teedel on lubatud sõidukiga sõitmine. Teeseaduse mõistes on kõik teed rajatised ja nendel liiklemisel tuleb lisaks arvestada liiklusseaduses sätestatud erisustega. Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, sealhulgas metsa- ja põllumajandustöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

Kavandatavad liikumispiirangute leevendused on kooskõlas looduskaitseadusega (§ 30 lg 3) ja need ei sea ohtu looduskaitseala kaitse eesmärkide saavutamist. Kaitsealal asuvad üldkasutatavad teed, millel puudub vajadus liikluse piiramiseks. Kaitsealal asuvad haljasalad, puhkeala, üldkasutatavad metsarajad, mis vajavad hooldamist. Väljaspool teid lubatakse sõita kaitsealal hooldustööde ning metsamajanduslike tööde tegemiseks. Sõidukite sõitmine

väljaspool teid kahjustab orunõlvade erosiooniohtlikku pinnast ja võib olla kahjulik elupaikade seisundile, mistõttu lubatakse seda ainult loetletud juhtudel.

Kaitseala vetel võib sõita sisepõlemismootorita ujuvvahendiga. Sisepõlemismootoriga ujuvvahendiga sõitmine on kaitseala veekogudel lubatud ainult järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Kaitsealal on ujuvvahendiga võimalik liigelda mööda Karksi paisjärve. Karksi järv on väike ja sisepõlemismootoriga ujuvahendi liikumisel tekkiv lainetus kahjustab kaldaid. Järve suurust arvestades ei ole Karksi järvel vajalik sisepõlemismootoriga ujuvvahendiga liiklemine. Ilma mootorita või elektrimootoriga ujuvvahendiga liikumine järvel ei kahjusta kaitseväärtusi.

2.5.3. Sihtkaitsevööndi kaitsekord

Sihtkaitsevööndi kaitseréžiim on vajalik kaitseala eesmärkide saavutamiseks ja loodusväärtuste säilimiseks. Sihtkaitsevööndi réžiim võimaldab tagada sookoosluse loodusliku arengu. Kõvaküla sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on allikate ja allikasoodede kaitse, maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

2.5.3.1. Lubatud tegevused

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasoleva maaparandussüsteemi hoiutööd. Regulatsiooni eesmärk on tagada Halliste jõkke suubuvate kaitsealast väljaspool asuvate maaparandussüsteemide eesvoolude korrasolek. Lubatud on taastada looduslikku veerežiimi, mis on vajalik allikasoo seisundi parandamiseks.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, samuti on lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Regulatsiooni eesmärk on tagada sihtkaitsevööndis olevate väärtuslike elupaikade ja kaitsealuste liikide elupaikade soodne seisund ning maastiku üldilme säilitamine.

Allikasoo elupaigas on vajalik nende ilme ja liigikoosseisu säilimist tagav tegevus nagu niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine või raadamine. Need tööd aitavad säilitada allikasood avatud kooslusena, mis on vajalik kaitsealuste taimeliikide (kollane kivirik ja eesti soojumikas) kasvukohtade säilimiseks. Need tööd lähtuvad eelkõige vajadusest saavutada võimalikult kiiresti koosluste ja liikide soodne seisund. Allikasoid, mis vajavad hooldust ja servaaladel taastamist, on kaitsealal 14 ha.

Kõvaküla sihtkaitsevööndi maastikuilme säilitamiseks on vajalik säilitada kaitseala orunõlvadel olemasolevaid metsakooslusi, arvestades sealjuures ka nende metsade mõju maastikuilme esteetilisusele. Kui kaitsealuste liikide ja nende elupaikade ning allikate ja allikasoodede kaitseks oleks eelkõige vajalik vältida sekkumist looduslikesse protsessidesse, siis esteetilisuse vaatevinklist oleks sekkumine just vajalik. Seetõttu on jäetudki koosluste kujundamise võimalus igakordseks kaalutusotsuseks, kuna mõnevõrra vastandliku kaitse-eesmärgi täitmiseks tuleb igakordselt asjaolusid arvestades leida mõistlik kompromiss sekkumise või mittesekkumise vahel. Sekkumist tuleb tolereerida eelkõige kohtades, mis on puhkemajanduslikult olulised, aktiivselt külastatavatel aladel ja nende lähiümbruses, visuaalselt enim silmatorkavates kohtades, nagu näiteks vaatekoridoridesse jäävad puistud. Sekkumist metsakoosluste kujundamisse võib lubada sellisel määral, mis ei kahjusta kaitsealuste liikide elupaiku ja tagatakse, et säilib liikide soodne seisund. Sekkumist tuleb vältida sihtkaitsevööndi kõrvalistes kohtades. Seega metsakoosluste seisundi parandamiseks (esteetilisuse suurendamiseks), nagu näiteks kahjustuskollete uuenemiseks ja kaitsealal liikujate ohutuse

tagamiseks, on kaitseala valitsejal õigus lubada sihtkaitsevööndis olevates metsakooslustes sanitaarraiet ja kujundusraiet ohtlike puude likvideerimiseks ning tormimurru ja putukakahjustuskollete likvideerimiseks, arvestades sealjuures ja loodusväärtuste kaitse vajadustega.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud tehnovõrgu või muu rajatise ehitamine kaitseala või kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks või tootmisotstarbeta ehitise püstitamine kaitseala tarbeks. Nii saab vajaduse korral rajada ja hooldada kaitseala veerežiimi reguleerimiseks vajalikke ehitisi. Samuti võib tekkida vajadus hooldada olemasolevaid jalgteid, panna elektriline maakaabli, paigaldada infotahvleid ja kaitseala tähiseid.

2.5.3.2. Keelatud tegevused

Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Piirang tuleneb looduskaitseseadusest ning on vajalik maastiku, elupaikade ja kaitsealuste liikide kasvukohtade säilimiseks. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärgiks ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitseala sihtkaitsevööndis lubatud majandustegevused. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevusi, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

2.5.4. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Planeeritud tegevuste ühtivus kaitseala kaitse-eesmärkidega sõltub konkreetsetest tingimustest ja vajab iga kord kaalutusotsust. Seetõttu on vastavalt looduskaitseseaduse § 14 lõikele 1 mitmed tegevused lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul. Ilma kaitseala valitseja nõusolekuta ei või muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lisasöötta jahiulukeid, anda nõusolekut väikeehitise ehitamiseks, anda projekteerimistingimusi või ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus ei kahjusta loodusväärtusi, saavutades looduskaitse ja arendushuvide ühitamise.

2.5.5. Piiranguvööndi kaitsekord

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on Karksi piiranguvöönd. Piiranguvööndi eesmärk on tagada maastiku kaitse ja maastiku üldilme säilimine ning siduda kaitseala maastikuliseks tervikuks. Piiranguvööndisse on jäetud maastikuliselt olulised populaarsed puhkealad: Karksi ja Linaveski paisjärv.

2.5.5.1. Lubatud tegevused

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisusi. Lubatud on väetise kasutamine, arvestades seejuures seadustest tulenevate piirangutega, nt metsamaal ja veekogude läheduses vastavalt metsaseaduses ja veeseaduses sätestatuga. Väetiste kasutamist ei ole eelnõuga keelatud põhjusel, et piiranguvööndisse jääb õue- ja haljasalaid, kus väetise kasutamise keelamine ei ole otstarbekas, samuti seetõttu, et piiranguvööndis ei ole põllumaid, kus väetise kasutamine võiks ohustada veekogude seisundit ning lisaks arvestades ka asjaoluga, et piiranguvööndisse jääval metsamaal on väetiste kasutamine reguleeritud juba metsaseadusega.

Piiranguvööndis on lubatud puhtpuistute kujundamine. Piiranguvööndisse jäävatel orunõlvadel kasvavad kohati valdavalt lepikud. Puhtpuistud ei ohusta ala kaitse-eesmärke.

Piiranguvööndis on lubatud biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine, välja arvatud veekogudele lähemal kui 25 meetrit. Biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine mõjutab väga tugevasti looduslikke kooslusi, kuna need ained on paljudele eluorganismidele mürgised. Nimetatud vahendite kasutamine mõjub negatiivselt bioloogilisele mitmekesisusele, veekoosluste enesepuhastusvõimele ja maismaakoosluste liigirikkusele. Samas asuvad kaitseala piiranguvööndis üldkasutatavad haljasalad, kus haljastuse hooldamiseks on vaja kasutada biotsiide ja taimekaitsevahendeid (lillepeenrad, taimekastid). Seepärast on kaitse-eeskirjas biotsiidide ja taimekaitsevahendite kasutamise keelustatud ainult veekogude läheduses.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud tehnovõrgurajatise püstitamine või ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise püstitamine. Karksi maastikukaitseala on üldtunnustatud puhkeala. Regulatsiooni eesmärk on võimaldada kaitsealal paiknevate puhkerajatiste ning ujumisranna hooldamist ja korrastamist. Kaitseala läbib mitu maanteed, kergliiklusteed ja elektriliini. Regulatsioon võimaldab kaitsealal asuvate rajatiste hooldus-, remont- ja rekonstrueerimistöid. Tulenevalt tehnoloogiast, ehitise eripärast ja asukohast ei saa määrusega lõplikult hinnata, kas ehitustegevus ohustab kaitse-eesmärke või mitte, mistõttu jääb see igakordseks kaalutusotsuseks. Kuna kaitseala valitsejale jääb õigus hinnata uute ehitiste mõju kaitse-eesmärkidele, siis ei sea nimetatud leevendus ohtu kaitse-eesmärkide saavutamist.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmise. Karksi maastikukaitsealal asuvad järved on paisjärved ning järvede hooldamisel tuleb vajaduse korral muuta veetaset ja eemaldada setet. Tulenevalt tööde iseloomust ja tehnoloogiast ei saa määrusega lõplikult hinnata, kas veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmise ohustab kaitse-eesmärke või mitte, mistõttu jääb see igakordseks kaalutusotsuseks. Kuna kaitseala valitsejale jääb õigus hinnata piiranguvööndis olevate veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmise kaasnevate tööde mõju kaitseväärtustele, siis ei sea nimetatud leevendus ohtu kaitse-eesmärkide saavutamist.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud uue maaparandussüsteemi rajamine.

Regulatsioon võimaldab vajaduse korral suunata väljaspool kaitseala oleva maaparandussüsteemi eesvoolu kaitsealal Halliste jõkke, st võimaldab kaevata uue kraavi. Nimetatud regulatsioon ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärke.

Selleks et kaitsta järsuveerulisi ja allikalisi orunõlvasid erosiooni eest ning säilitada orunõlvadel võimalikult mitmekesiseid metsakooslusi ja maastiku üldilme, on piiranguvööndis lubatud uuendusraie ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Uuendusraie puhul ei saa määrusega lõplikult hinnata, kas konkreetne raietöö ohustab kaitse-eesmärke või mitte, mistõttu jääb see igakordseks kaalutusotsuseks. Kuna kaitseala valitsejale jääb õigus hinnata piiranguvööndis tehtava uuendusraie mõju kaitseväärtustele, siis ei sea nimetatud leevendus ohtu kaitse-eesmärkide saavutamist.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud lageraie kuusikutes ja hall-lepikutes 1 ha suuruse langina. Piiranguvööndis kasvavad metsad valdavalt orulammi veertel ning moodustavad puhverala naabruses asuva intensiivse põllumajandusmaastiku ja kaitseala märgalade vahel. Piiranguvööndi metsad kaitsevad märgalaid võimaliku põllumajandusreostuse eest ja hoiavad nõlvadel ära erosiooni. Piiranguvööndi metsade puhverdusvõime (kaitsevõime) tagamiseks ei ole hea metsi lageraie korras maha raiuda. Samas on kuusikutes ja lepikutes otstarbekas uuendada metsa lageraie korras. Metsa kaitsefunktsiooni ja uuendamise vajaduse vahel kompromissi saavutamiseks on sätestatud, et lageraie on lubatud ainult kuusikutes ja lepikutes ning langi suurus ei tohi olla üle 1 ha. Kuni 1 ha suuruste lankide korral on tagatud piiranguvööndi piisav kaitsevõime ja häiringute mõju on minimaalne. Sellega hoitakse ära suurte, ebasobilike lankide teke. 1 hektari suurune lank tagab metsade loodusliku uuenemise, kuna kõrval asuva metsa mõju on veel küllaltki suur. Suuremate lankide puhul ei uuene lank looduslikult nii efektiivselt, mistõttu peab taastamisse sekkuma inimene. See omakorda viib paigast loodusliku tasakaalu.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud turberaie kuni 2 ha suuruse langina. See tingimus on seatud piirkonna elustiku mitmekesisuse säilitamiseks. Turberaie koosluse liikide ja vanuse mitmekesisuse säilitamise nõue aitab suurendada metsa looduslikkust piiranguvööndis esinevates kultuurpuistutes ja säilitada metsamaastikku. Turberaie langi pindala ei tohi olla suurem kui 2 ha, siis on häiringute mõju minimaalne. 2 hektari suurune lank tagab metsade loodusliku uuenemise. Turberaiel raiutakse ala lagedaks järkude kaupa, mitte kohe, ja seda eeldusel et vana metsa alla on tekkinud uuendus, mistõttu ei teki olukorda, kus metsa mingil hetkel pole. Seetõttu on reostuse ja erosiooni vältimise seisukohast raie negatiivne mõju väiksem ja raiet on võimalik teha suuremal alal (võrreldes lageraiega).

Raie tegemisel metsamaal tuleb säilitada puistu liikide ja vanuse mitmekesisus. Elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb jätta raielangile hektari kohta alles vähemalt 10 tihumeetrit puid, mis ei kuulu koristamisele ja jäävad metsa alatiseks. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks alles jäetavad puud valitakse eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgest, eelistades kõvalehtpuid, mände ja haabasid, samuti eritunnustega nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puid. See tingimus aitab säilitada piirkonna elustiku mitmekesisust.

2.5.5.2. Vajalikud tegevused

Piiranguvööndis on maastikuilme säilitamiseks vajalik puu- ja põõsarinde harvendamine või raadamine. Need tööd säilitavad avatud maastiku ja maastikuvaated. Vajalike tööde ulatus määratakse ära kaitsekorralduskavaga.

2.5.5.3. Keelatud tegevused

Piiranguvööndis on keelatud energiapuistute rajamine ja maavara kaevandamine. Energiapuistu korral on tegemist intensiivselt majandatava monokultuurse kultuurkooslusega, mille rajamiseks ei ole kaitsealal kohta. Energiapuistute rajamine vähendab kaitseala liigilist mitmekesisust ja ala esteetilisust väärtust. Energiapuistu rajamine nõuaks mõne olemasoleva koosluse pindala vähendamist ja on seega vastuolus kaitseala kaitse eesmärkidega. Maavara kaevandamine rikuks piirkonna veerežiimi, elupaikade seisundit ja muudaks oluliselt maastiku üldilmet ning on seega vastuolus kaitseala kaitse-eesmärkidega.

3. Menetluse kirjeldus

Karksi maastikukaitseala kaitse-eeskirja avalikustamine toimus 7.–21. augustil 2006. Samal ajavahemikul toimus ka avalik väljapanek Viljandimaa keskkonnateenistuses ja asukohajärgses Karksi Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja menetlemise algatamise ja kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku aja ja koha kohta avaldati 31. juulil 2006 väljaandes Ametlikud Teadaanded, 2. augustil 2006 maakonnaajalehes Sakala ja 31. juulil 2006 üleriigilises ajalehes Postimees.

10. oktoobril 2006 toimus Karksi vallamajas avalik arutelu, millest võttis osa 14 inimest. Teade avaliku arutelu toimumise kohta avaldati 4. oktoobril 2006 väljaandes Ametlikud Teadaanded, 5. oktoobril 2006 maakonnalehes Sakala ja 5. oktoobril 2006 üleriigilises ajalehes Postimees.

Looduskaitseaduse § 9 kohase kaitse alla võtmise menetluse käigus on kõiki kaitsealale jäävate kinnisasjade omanikke kaitseala piirimuudatusest ja seal kehtima hakkavast kaitse-eeskirjast teavitatud posti teel tähtkirjaga ning palutud avaldada arvamust, teha ettepanekuid või esitada vastuväiteid. Kirjad sisaldasid teadet, et juhul, kui pretensioone ega ettepanekuid ei esitata, loetakse, et maaomanik on kaitse-eeskirjaga nõus.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva 25 kinnisasja 18 eraomanikule, Viljandi Maavalitsusele, Karksi-Nuia Linnavalitsusele ja Karksi Vallavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta.

Kirjaliku arvamuse esitasid ühe (Linnaveski) kinnistu omanikud. Kinnistu paiknes juba varem kaitse all olnud alal ja kaitserižiimi kinnistul rangemaks ei muudetud. Maaomanike arvamused on esitatud tabelis.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Linnaveski 28701:002:0970 (5 omanikku)	Kinnistu omanikud väidavad, et ei olnud kinnistu tagastamisel teadlikud kaitseala olemasolust.	Maaomanikele selgitati, et kinnistu tagastamistoimikus on õiend „Tagastatava maa kasutamissoigusliku režiimi kohta Karksi linnas”, kus teatatakse, et tagastatav kinnistu asub Karksi maastikukaitsealal. Õiend on maade tagastamise dokumentide juurde lisatud 24. augustil 1998. Vastusele lisati kinnitatud koopia Viljandi MV maaosakonna arhiivist kinnistu toimiku vahelehest.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Linnaveski 28701:002:0970 (5 omanikku)	Üks omanik soovib Linnaveski kinnistu kaitsealast välja arvata, kuna leiab, et piiranguvööndi režiim on talle kui omanikule kahjulik.	Märkust ei ole võimalik arvestada, kuna tegemist on osaga Karksi ürgoru maastikust. Ürgoru maastikku pole tervikuna võimalik kaitsta, kui see kinnistu kaitsealast välja jätta.
Linnaveski 28701:002:0970 (5 omanikku)	Soovib, et koostatakse eksperdiarvamus ehitusalade väljatoomiseks kaitsealal, ja väidab, et maaomanikud ei olnud looduskaitsealadest piirangutest maa tagastamisel teadlikud.	Ekspertiarvamus ehituspiirkondade kohta ei koostata, kuna ehitustegevust reguleeritakse juba piisavalt täpselt planeeringutega, kus määratakse ka potentsiaalsed ehitusalad. Eraldi eksperdiarvamus pole selleks vaja. Uue ehitise püstitamise veekogu ehituskeeluvööndisse ei ole lubatud. Kinnistu tagastamistoimikusse on vahelekena lisatud looduskaitsealadest piirangud.
Kalda 2 60001:001:0162	Kaitse-eeskirjaga nõus, soovib täpsustada piiri talle kuuluva kinnistu osas, kuna kaasas olnud kaart on ebaselge.	Piir on koos maaomanikuga üle vaadatud ja vajaduse korral kaarti täpsustatud.

Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 18 toimus kaitseala uuendatud kaitse-eeskirja avalik väljapanek 27. jaanuarist 17. veebruarini 2014. Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni Viljandi kontoris ja asukohajärgses Karksi vallavalitsuses ning kaitse-eeskirja eelnõuga sai tutvuda ka Keskkonnaameti veebilehel. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku kohta ilmus 27. jaanuaril 2014. üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja 24. jaanuaril 2014. kohalikus ajalehes Sakala. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 24. jaanuaril 2014. Ajaleheteaded sisaldasid ettepanekuid, et avalikku arutelu ei korraldata, kui selleks ettepanekut ei tehta, ning juhul, kui pretensioone ja ettepanekuid ei esitata, loetakse, et menetlusosaline on kaitse-eeskirjaga nõus.

Kaitseala kaitse-eeskirja täiendaval avalikustamisel ajavahemikul 27. novembrist 18. detsembrini 2014. saadeti kaitsealal paikneva 22 kinnisasja 25 eraomanikule ja Karksi Vallavalitsusele teade kaitse-eeskirja täiendavas avalikustamisest koos kaitse-eeskirja eelnõu ja eelnõu seletuskirjaga.

Kirjaliku arvamuse esitasid kolm kinnistu omanikud. Maaomanike arvamused on esitatud tabelis.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Linnaveski 28701:002:0970 (5 omanikku)	Kinnistu omanikud on seisukohal, et maa omandanti üle ilma piirangutest teavitamata.	<p>Keskkonnaamet võtab selle teadmiseks, et maa tagastamise toime ei ole õiendil „Tagastatava maa kasutamise õigusliku režiimi kohta Karksi-Nuia linnas“ maaomaniku allkirja. Keskkonnaametile teadmata põhjustel pole Karksi-Nuia linnavalitsus looduskaitsepiirangutest maaomanikku teavitanud.</p> <p>Samas juhiti tähelepanu asjaolule, et Viljandi Maavalitsuse keskkonnaosakond (maakondlike keskkonnateenistuste eelkäija) andis omapoolsed keskkonnatingimused õiendile „Tagastatava maa kasutamise õigusliku režiimi kohta Karksi-Nuia linnas“ seisuga 24. august 1998 aasta teada Karksi-Nuia linnavalitsusele.</p>
Kase 28701:002:0059	Omanik ei nõustu kinnistu kaitse alla võtmisega. Väidab, et sisuliselt muudetakse maaüksus maaomaniku jaoks väärtusetuks, lisades üksnes täiendavaid kohustusi ja selle kaudu kulusid.	<p>Keskkonnaamet selgitas, et Kase maaüksus kuulub osaliselt Karksi maastikukaitseala koosseisu alates 1992 aastast.</p> <p>Karksi kaitseala välispiiri korrigeerimisega väheneb Kase maaüksuse kaitsealune territoorium 0,9 ha võrra. Kaitseala uue välispiiri kohaselt on kaitsealast välja arvatud Kase maaüksusel asuvad elamumaa ja põllumaa. Kaitseala koosseisu jäävad rohumaad ja metsakõlvik. Kase maaüksus asub Karksi maastikukaitseala tuumikalal ning maaüksuse kaitsealast välja arvamise korral ei ole võimalik tagada Karksi ürgoru maastiku kaitset.</p> <p>Karksi maastikukaitseala kaitse-eeskirjaga ei seata piiranguid rohumaade sihtotstarbelisele kasutamisele.</p>
Pätumaa 60002:003:1170	Maaomanik küsis, et miks kaitseala piir on toodud oru nõlvalt taludevahelisele teele ja kaitseala sisse on haaratud kinnistu metsatukk? Kas kaitseala valitseja annab loa sealt mets maha võtta?	<p>Keskkonnaamet selgitas, et Karksi maastikukaitseala välispiir ja võõndite piirid on koostatud vastavalt Kaidi Kübara poolt esitatud ekspertarvamusele. Metsakoosluste kaitse on vajalik maastiku üldilme säilitamiseks ning oru nõlvade kaitseks.</p> <p>Kaitseala valitseja igakordse kaalutusotsusega, millega hinnatakse tegevuste mõju kaitseväärtustele, on kaitseala valitsejal õigus lubada metsakoosluste kujundamist vastavalt kaitse-eesmärgile.</p>

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõukohane määrus ei ole seotud EL õigusega.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada ajaloolise maastiku ja seal esinevate liikide ning sookoosluse kaitse. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Määruse jõustumisel puudub oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Looduskaitseliste piirangute kehtestamisel lähtutakse loodusväärtustest ja sellest, kus need esinevad. Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Meile teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsusele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Looduskaitseseaduse § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üheks eesmärgiks saada menetlusosalistelt neile teadaolevad andmed, mis omavad puutumust antud eelnõuga.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1 kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksu laekub Karksi vallale vähem ligikaudu 499 eurot aastas. Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Karksi maastikukaitsealal on sihtkaitsevööndis ligikaudu 45,8 ha eramaid. Maa-ameti tehingute andmebaasi alusel toimus Karksi vallas 2013. aastal 948,49 ha maatulundusmaaga 83 tehingut kogusummas 1 672 700 eurot, seega on ühe hektari hind keskmiselt 1763 eurot. Vajalike vahendite lisataotlust menetletakse üldises korras riigieelarve koostamise protsessis kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja arvestades eelarvelisi võimalusi.

Lähtudes maade riigile omandamise andmetest alates aastast 1999 kuni 2014 (nii vahetamise, omandamise kui tasaarvestuse tulemus), on kokku riigile omandatud 10 045 hektarit looduskaitsealust maad. See teeb kokku 1,25% kõigist kaitstavatest aladest. Järjekorras ootab omandamist 2428 hektari omandamine, mis teeb kokku 0,3% kaitsealusest maast. Lähtudes toodud andmetest, leiame, et eramaade omanike huvi riigile omandamise vastu ei ole suur ja konkreetse määruse jõustumine ei avalda olulist mõju juba võetud kohustustele.

Riigieelarve strateegia perioodi jooksul kulude maht meie hinnangul oluliselt ei muutu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Rahandusministeerium ei kooskõlastanud, Kultuuriministeerium kooskõlastas eelnõu märkuste arvestamisel. Rahandusministeerium kooskõlastas eelnõu e-kirja teel pärast täienduste sisseviimist seletuskirja. Ülejäänud ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse relemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks. Kooskõlastamisel esitatud märkused ja ettepanekud ning nendega arvestamine on esitatud käesoleva seletuskirja lisas.

Marko Pomerants
Keskkonnaminister

Karksi maastikukaitseala kaitse-eeskirja seletuskirja lisa

Kooskõlastusringil esitatud ministeeriumite märkustega arvestamise tabel

Rahandusministeerium	Eelnõu võib kaasa tuua eelarvelisi võimalusi ületava negatiivse mõju riigieelarvele. Sihtotstarbelise kasutamise piiranguga kinnisasja omandamise järjekord on umbes 10 aastat ning arusaamatuks jääb juba ebamõislikult pika järjekorra pikendamine.	<p>Arvestatud. Seletuskirja on täiendatud selgitustega eelnõu hinnangulisest mõjust riigieelarvele järgmises sõnastuses.</p> <p>„Riigieelarve strateegia perioodi jooksul kulude maht meie hinnangul oluliselt ei muutu.“</p> <p>„Vajalike vahendite lisataotlust menetletakse üldises korras riigieelarve koostamise protsessis kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja arvestades eelarvelisi võimalusi.</p> <p>Lähtudes maade riigile omandamise andmetest alates aastast 1999 kuni 2014 (nii vahetamise, omandamise kui tasaarvestuse tulemus), on kokku riigile omandatud 10 045 hektarit looduskaitsealust maad. See teeb kokku 1,25% kõigist kaitstavatest aladest. Järjekorras ootab omandamist 2428 hektari omandamine, mis teeb kokku 0,3% kaitsealusest maast. Lähtudes toodud andmetest, leiame, et eramaade omanike huvi riigile omandamise vastu ei ole suur ja konkreetse määruse jõustumine ei avalda olulist mõju juba võetud kohustustele.“</p>
Rahandusministeerium	Seletuskiri peab avama põhjalikumalt kaitseala laiendamise ja kaitsekorra muutmise vajaduse, täpsustades lisanduvate ja kaitsekorda muudetavate alade lõikes, mida ja miks konkreetselt sellel alal peab sellise korra alusel kaitsma, kuidas need muudatused mõjutavad kogumit ning kui suures ulatuses panustavad kõrgematesse eesmärkidesse.	<p>Arvestatud. Seletuskirja on täiendatud kaitseala laiendamise ja kaitsekorra muutmise vajaduse põhjendustega punktis 2.4. Kaitse alla võtmise põhjendus on põhjalikult välja toodud ka seletuskirja sissejuhatuses ning punktis 2. „Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus“. Toome välja, et kaitsealal kehtestatakse looduskaitseväärtuste säilitamiseks ja kaitsekorra</p>

	<p>Esitatud seletuskirjas ei käsitleta muudatusi eraldiseisvalt ega hinnata positiivset ja negatiivset mõju tervikuna, millest nähtuks eelnõu rakendamisel saavutatav selgelt suurem kasum.</p>	<p>tagamiseks proportsionaalsed ja minimaalsed vajalikud piirangud ning tsoneering, et tagada kaitsealal olevate maastike, liikide ja looduslike elupaikade soodne seisund.</p> <p>Seletuskirja punkti 2.4 on täiendatud põhjendustega ala laiendamise vajadusest järgmises sõnastuses: „Eksperti ettepanekul liidetakse kaitsealaga Kõvaküla allikasoo koos seda ümbritsevate metsadega allikalistel orunõlvadel. Liidetaval alal on väga kõrge looduskaitseväärus, mille säilimine võib ala kaitse alla võtmiseta ning planeeritava kaitsekorra kehtestamiseta olla ohus, kuna allikasoo soodsa seisundi tagamiseks on vajalik välistada neil aladel majandustegevus ning säilitada veerežiim.“</p> <p>„Kaitseala põhjaosas liidetakse kaitsealaga Karksi järvest põhja poole jääva ürgoru seni veel kaitse all mitte olnud esinduslikum osa, et tagada sellega Karksi ürgoru maastiku terviklik kaitse. Alal on nii kõrge kultuurilis-ajalooline, esteetiline, looduslik kui identiteedi väärtus. Lisaks on tegemist väärtusliku puhkemaastikuga. Kõnealune ala jääb Karksi piiranguvööndisse. Eelnõukohase kaitsekorra kehtestamisega tagatakse alal olevate väärtuste säilimine, mis võiksid vastasel juhul olla ohustatud ehitustegevusest, metsamajandamisest ning avatud alade puhul ka vaadete kinnikasvamisest võsastumise läbi.“</p>
--	---	---